

Bey ve Nazire Hanım'ın çocuğu olup ilk ve orta öğrenimini Üsküdar'da tamamladı. Bir müddet Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Kırk yıla yakın bir süre Üsküdar'da çok meşhur olan ve "Güzel Tuhafiye" diye anılan tuhafiye dükkânını işletti. Fakat araştırmaya karşı olan aşırı tutkusu sebebiyle ticaretten ziyade araştırmacı kimliğiyle tanındı. Özel olarak Osmanlı Türkçesi dersleri aldı. Hayatı boyunca araştırmalarını topografya tarihi üzerine yoğunlaştırdı. En büyük merakı, var olan veya kaybolmaya yüz tutmuş bulunan tarihî eserleri araştırmak ve sahiplerini ortaya çıkarmaktı. Bundan dolayı sokakları, tekkeleri, mezarlıkları, hamamları, mescitleri, çeşmeleri, kışlaları, tarihî kuyuları, köşkleri ve kütüphaneleri en ince ayrıntısına kadar yerinde tesbit ederek planlarıyla, krokileriyle ve resimleriyle birlikte ortaya koydu. Tek başına sürdürdüğü çalışmaların her biri yıllarını aldı. 5 Kasım 2002 tarihinde vefat edince kendisinin "müze" dediği Karacaahmet Mezarlığı'ndaki aile kabristanına defnedildi. Mehmet Nermi Haskan herkesin takdirini kazanmış, son derece mütevazı, aşırı duygulu, merhametli, az konuşan, çok okuyan, her anını değerlendirmeye çalışan bir İstanbul âşığıydı. Tam otuz beş yıl her sabah çok erken saatlerde yola çıkıp eserleri tek tek dolaşır, yerinde görerek incelerdi. Üzerinde çalışma yaptığı eserlerin kitâbelerini Latin harflerine aktararak herkesçe okunup anlaşılmasını sağlamış, büyük bir titizlikle hazırlamış olduğu İstanbul'la ilgili on bir adet eserinden bir kısmı kendisi hayatta iken basılmıştır.

Eserleri. 1. Eyüp Tarihi (I-II, İstanbul 1993, 1996, 2008 [*Eyüpsultan Tarihi* adıyla]). Müellif, tarihî belge niteliği taşıyan eserinin önsözünde Eyüp semti hakkında araştırma yapmayı düşündüğünde önce kütüphaneye dayalı bir çalışma yapmak istediğini, ancak Eyüp hakkında bilgi bulamadığını, mevcut eserlerde ya kitâbelerin

olmadığını veya olanların da eksik kaydedildiğini görerek Eyüp semtini sokak sokak dolaşmaya karar verdiğini ifade eder. On yıldan fazla süren çalışması için girmedeği yol, görmedeği türbe, bahçe, dehliz kalmadığını, türbelerin içerisindeki şâhideleri ve Eyüp sırtlarındaki bütün kabir taşlarını okumaya çalıştığını anlatır. Bu arada mezar taşlarının okunmasının kolay olmadığını, yarısından fazlasının toprağa gömülü halde bulunduğunu ve böğürtlen ormanları içinde kaybolduğunu belirtir. Eserde mevcut cami, türbe, çeşme, imaret, sebil ve şâhide kitâbeleri topluca ilk defa bu kitapta yayımlanmıştır. Haskan'ın o tarihte belirlediği eser sayısı elli sekiz cami ve mescid, yirmi iki tekke, on bir medrese, otuz mektep, on üç namazgâh, on kütüphane, iki imaret, dört karakol, otuz sahilсарay, on hamam, on bir sebil ve 114 türbedir. Eserin sonunda Çelik Gülersoy'un arşivinden alınan Eyüp ve çevresiyle ilgili çok değerli gravür ve resimler yer almaktadır. **2. İstanbul Hamamları** (İstanbul 1995). 237 hamamın ele alındığı eserde müellif bunlardan faal olan altmış tanesini bizzat girerek incelemiş, on ikisinin 1990 yılından sonra çarşı haline getirildiğini, dokuzunun ise kapandığını tesbit etmiştir. **3. Hükümet Kapısı Bâb-ı Âlî** (İstanbul 2000, Çelik Gülersoy ile birlikte). Eserin genel planı ve anlatımı, yabancı dildeki kaynaklar, elçi kabulleri, XIX ve XX. yüzyıl bölümleri Çelik Gülersoy'a, XVII-XVIII. yüzyıl bölümleri, klasik Osmanlı kaynakları, arşiv değerlendirmeleri ise Nermi Haskan'a aittir. **4. Yüzyıllar Boyunca Üsküdar** (I-III, İstanbul 2001). Yayımlandığı yıl "Şehir Kitapları" dalında Türkiye Yazarlar Birliği ödülüne layık görülen eserde Haskan, "belde-i tayyibe" denilen Üsküdar hakkında neşredilen eserlerin gerçek Üsküdar'ı yansıtmadığını, efsanelere dayanan, masa başında yazılmış eserler olduğunu, İbrahim Hakkı Konyalı'ya ait eserin ihtiyaca kısmen cevap vermekle birlikte onda da kitâbelerin asıllarının yazıldığını, dolayısıyla bugünkü neslin anlamasına imkân bulunmadığını söylemektedir. Kitapta Üsküdar'ın Antikçağ'da, Roma, Bizans ve Osmanlı devirlerinde geçirdiği değişikliklere temas edilmiş, eserlerin yanında tarih ve yerleşimler de ele alınmıştır. Haritalar, krokiler ve eski resimlerle zenginleştirilen eserde 191 çeşme, yirmi sebil, kırk tarihî kuyu, on medrese, kışlalar, karakollar, su terazileri, saraylar, yalılar, köşkler ve mesireler yer almaktadır. 456 eserin

incelendiği kitapta -Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa gömülü olanlar hariç- bütün şâhide kitâbeleri okunmuştur. **5. Eyüplü Hattatlar** (İstanbul 2004). Eserde 200 hattat tanıtılmış, yazılarından örnekler verilmiş, fotoğraflar konulmuştur. Kitabın hazırlanmasında Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi'nin *Tuhfe-i Hattâtîn*'inden faydalanan Haskan, "Bu kitap olmasaydı herhalde Eyüplü hattatlar yazılamazdı" der. **6. Eyüplü Müsikişinaslar** (İstanbul 2004). Eyüp'te doğan müsikişinaslarla burada medfun bulunanlar ele alınmıştır. **7. Eyüplü Meşhurlar** (I-II, İstanbul 2004). Eyüp'te yaşayanlarla birlikte Eyüp'te doğan, Eyüp'te hayır işleri yapan veya mezarı Eyüp'te olanlar da esere dahil edilmiştir. Bunların dışında Haskan'ın yayıma hazırlanmış iki ciltlik *İstanbul Tekkeleri* adlı kapsamlı bir araştırması mevcuttur. Neşre hazır bir diğer çalışması da indeks ilâveli, Hüseyin Ayvansarayî'nin *Hadikatü'l-cevâmi'* adlı eseridir. Yine onun henüz yayımlanmamış iki çalışmasından biri iki ciltlik *Maliye Teşkilâtı Tarihi*, diğeri *Mir'âtü'l-İstanbul: Avrupa Yakası*'dir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gündegül Parlar, "Eyüpsultan Tarihi Müellifi Mehmet Nermi Haskan'ın Biyografisi", *Tarih, Kültür ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VIII: Tebliğler*, İstanbul 2004, s. 44-49 [maddenin yazımında Mehmet Nermi Haskan'ın eşi Gülören Haskan'ın verdiği bilgilerle çalışma odasındaki yazı ve eserlerinden faydalanılmıştır].

GÜNDEGÜL PARLAR

HASSA ORDUSU

İslâm ve Türk devletlerinde özel muhafız askerlerinden oluşan birlik.

İslâm ve Türk devletlerinde muhafaza görevi yapan, dâimî statüde, özel olarak yetiştirilmiş, çeşitli adlarla anılan askerî birliklere tarihî terminolojide genellikle "hassa ordusu" denir. Abbâsî halifelerinin gulâmlardan meydana gelen ve "haresü'l-halife" adı verilen askerlerinin bulunduğu bilinmektedir. İlk müslüman Türk devletlerinden Karahanlılar'da da saray muhafızlarından ayrı bir hassa ordusu mevcuttu. Muhtemelen doğrudan hükümdarın şahsına bağlı olan bu orduda ücretli askerler görev yapardı. Batı Karahanlı hükümdarlarından Arslan Han'ın hassa ordusu 12.000 Türk köleden meydana geliyordu. Hassa ordusu askerlerinin malî işleri Divânü'l-ceyş denilen özel bir divan tarafından

Mehmet Nermi Haskan

yürütülürdü. Gazneliler’de ise sultanın muhafız askerlerine “gulâmân-ı hâs” denirdi. Tamamı atlılardan meydana gelen Gazneli hassa ordusunda sadece Türkler değil diğer milletlerden de askerler bulunurdu.

Cengiz Han’a ait hassa ordusunun muntazam bir teşkilâtı olduğu bilinmektedir. Gece gündüz han sarayını koruyan bu muhafızların arasında okçular, kapıcılar, sofaracılar ve seyisler vardı. Bunların dışındaki 1000 bahadır hanın özel koruması durumundaydı. Bu bahadrlar savaş sırasında hassa ordusunun öncü kuvvetlerini teşkil ederdi. Cengiz Han bütün Moğollar’ı bir bayrak altında topladıktan sonra 1206’da hassa ordusu yeniden teşkilâtlandırıldı. Nöbetçilerin, okçuların ve özel muhafızların sayısı 10.000’e çıkarıldı. Cengiz’in hassa askerleri sıkı bir disiplin altındaydı. Nöbetini ihmal edenler dayakla veya askerlikten atılmakla cezalandırıldı; fakat bu cezalar mutlaka hanın bilgisi dahilinde verilirdi. Öte yandan hassa askerlerinin bazı imtiyazları mevcuttu. Meselâ bir muharip muhafız ordusu eri ordudaki binbaşidan, muharip olmayan erler ise yüzbaşidan önce gelirdi. Cengiz’in hassa ordusu yalnız hanla birlikte sefere çıkardı. Cengiz Han’ın kumandanlarının çoğu hassa ordusundan yetişmişti. Böylece

bütün imparatorluk ordusu hanın tecrübeli adamlarının elinde, dolayısıyla hanın denetiminde bulunurdu. Hârizmşahlar’da da hükümdara bağlı, merkezde ve merkeze yakın garnizonlarda oturan bir hassa ordusu vardı. Bu ordu gulâmlardan ve Kanglı-Kıpçaklar’dan teşekkül ederdi. Ülke sınırları genişledikçe yeni müslüman olan Türk kabilelerinden de askerî birlikler kurularak hassa ordusuna bağlandı.

Gazneliler’i örnek alan Selçuklular’daki hassa ordusu genellikle saray gulâmlarından, esirlerden teşkil edilir ve sipahi denilen bu askerler Selçuklu ordusunun çekirdeğini oluştururdu. Bunlar da sürekli merkezde, merkeze yakın yerlerde kalırdı ve sayıları hiç eksilmezdi. Anadolu Selçuklularının hassa ordusu “müfred (mefârîde), halka-i hâs, gulâmân-ı dergâh, mülâzımân-ı yatak (yayak)” şeklinde dört sınıfa ayrılırdı. Kalabalık olan hassa askerlerinin bir kısmı piyade idi. Mefârîde askerlerinin bir bölümünü meydana getiren halka-i hâssın başlıca görevi padişahın çadırını beklemektir. Gulâmlardan saray için ayrılanların içinden değerli devlet adamları çıkmıştır. Bu maiyet askerlerinin hepsine ücret verilirdi.

Karakoyunlu ve Akkoyunlu devletlerinin hassa askerleri, İlhanlılar’da olduğu gibi köle ve esirlerden değil hükümdarların mensup bulundukları aşiret kuvvetlerinden teşekkül ederdi. Bu askerlerden hükümdar muhafızı olanlara “korucu” (kurçi) denirdi. Safevîler de bu tabiri kullandılar. Hassa askerleri merkezden başka, eyaletlerdeki şehzadelerin maiyetinde de bulunurdu. Bu devletlerin hassa birlikleri Anadolu beyliklerine göre teşkilâtça daha geniş ve daha düzenliydi. Ayrıca Safevî Şahı I. Abbas, 1587’de tahta çıktıktan bir süre sonra korucular dışında doğrudan kendisine bağlı Çerkez, Ermeni ve Gürcüler’den devşirilmiş gulâmlardan oluşan 12.000 kişilik özel bir birlik kurdu.

Eyyübîler’de dâimî orduyu teşkil eden hassa askerleri, Türkler’den satın alınarak veya toplanarak belli bir eğitimden geçirildikten sonra âzat edilen kölelerden meydana gelirdi. Bunlar Eyyübî ordusunun en cengâver muharip sınıfıydı ve Abbâsîler’deki memlûk teşkilâtına benzerdi. Asker olduktan sonra hürriyetlerine kavuşan bu köleler bağlı bulundukları emîrlerin adıyla anılır ve yükselerek emîr olabilirlerdi. Nitekim Eyyübî Devleti’nin ardından gelen Memlûk Sultanlığı idaresinin tamamen kölelere geçmesiyle ortaya çıktı. Hassa askeri Memlûk ordusunda da vardı ve

bunlara “memâlik-i sultâniyye” denirdi. Anadolu beyliklerinde kullanılan hassa ordusu Selçuklular’dakinden farklı değildi. Ordunun temelini yine maaşlı hassa askerleri oluştururdu. Ulu bey denilen hükümdarın yaya ve atlılardan meydana gelen dâimî hassa kuvvetleri vardı. Bunlar savaş esirlerinden veya satın alınan kölelerden temin edilirdi.

Osmanlılar’da kapıkulu ocakları doğrudan padişaha bağlı ve onun emrindeki askerî kuruluşlardı. Yaya ve atlılardan meydana gelen bu birlikler savaşlarda merkezde bulunur, genelde padişah otağını muhafaza ederlerdi. Bu bakımdan hassa ordusu konumundadırlar. Saray muhafızlarından bostancılarla yine saray hizmetkârları baltacılar da padişahın hassa askeri sayılır, gerekirse savaş için bunlardan da yararlanılırdı (bk. KAPIKULU). Osmanlı Devleti’nde asıl mânasıyla hassa teşkilâtı XIX. yüzyılda kuruldu. Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasının ardından varlığına gerek görülmeyen Bostancı Ocağı da lağvedildi, bunlardan ve hasekilerden seçilen askerler Muallem Bostâniyân-ı Hâssa adıyla kurulan yeni ocağa bağlandı. 27 Muharrem 1242 (31 Ağustos 1826) tarihli nizamnâmeye göre zâbitleriyle birlikte 1527 kişiden oluşan bir tertip (tabur) bir binbaşının kumandasına verildi (Lutfî, I, 201), hepsinin üstünde bostancıbaşı ağa vardı. Üç yıl sonra bostancıbaşı tabirinin yerini muhafız paşa aldı (Esad Efendi, s. 254). Tâlimli hassa bostancılarının başına ayrıca bir nâzır verildi (Cevdet, XII, 186-187). Nâzır yeni askerlerin maaş ve iâşe gibi işlerinden sorumlu olacaktı. Bu maaşlı hassa bostancıları, Sarây-ı Hümâyûn ile birlikte Dolmabahçe’den Ortaköy’e kadar olan yerleri koruyacaklardı (BA, HAT, nr. 24040). Böylece II. Mahmud zamanında kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye hassa ve mansûre adlarıyla iki sınıfa ayrıldı ve her birinin başına birer ferik tayin edildi (1831). Çıkarılan başka bir nizamnâmeye göre eski Soğukçeşme Ocağı tâlimli hassa bostancılarına tâlimhâne yapıldı (BA, HAT, nr. 17694). Hassa askeri olmak için başvurarlardan yaşları on beşin altında olanlar burada askeri ve dinî eğitime tâbi tutulur, ardından yeteneklerine göre dikimhâneye, tophâneye, tıp ve mızıkâ mekteplerine veya piyade neferliğine gönderilirdi. Hassa bostancılarının ekmek tayınları erzak nâzırınca tahsis edilecek fırından, et tayınları hassa kasapbaşı tarafından verilirdi. Diğer ihtiyaç maddelerini ise nâzır satın alırdı. Neferler için sabahları pirinç veya mercimek çorbası, akşamları

Hassa bostancılarının piyade askeri haline dönüştürülmeleyle ilgili kanunnâme (İÜ Ktp., TY, nr. 5824, vr. 63*)

yahni, cuma ve pazartesi geceleri piring veya bulgur pilavı yapılırdı.

Hassa askerleri başlarına sefer zamanında barata, hazar zamanında şubara denilen başlık giyerler ve kendilerine mevsimine göre elbise verilirdi (BA, Cevdet-Askerî, nr. 3263). Gerekli toplar Tophâne-i Âmire'den, diğer silâhlar Cebehâne-i Âmire'den gönderilirdi. Bir nefer zamanla yükselerek onbaşı, çavuş, sancaktar, mülâzım, yüzbaşı ve kolağası; ehliyetli binbaşı da padişahın iradesiyle haseki ağa, hatta bostancıbaşı olabilir veya bir başka devlet hizmetinde kullanılmak üzere kapıcıbaşı vb. bir rütbe ile dış hizmete çıkarılırdı. Aynı hiyerarşi ve terfi sistemi topçu, cebeci gibi sınıflarda da uygulanırdı.

Suç işleyen hassa bostancı neferlerinin küçük suçları ocakta cezalandırılır, büyük suçlar ise Bâbiâli'ye bildirilirdi (BA, Cevdet-Askerî, nr. 2968). Hassa bostancılarının inzibat görevlerinden başka seferî hizmetleri ve kale muhafızlığı gibi görevleri de vardı (BA, HAT, nr. 17694). İstanbul dışından gelen hassa askerlerinin hazar zamanında silaya gitme meselesi de bir nizamla bağlandı. Bunlar beş neferde bir nöbetleşe olarak memleketlerine gönderilecek ve izin süresi gideceği yerin uzaklığına göre beş, altı veya sekiz ay olabilecekti. Zâbit ve neferlerden malî durumu iyi olanlara hac izni de verilirdi. Gerek silaya gerekse hacca gidenler maaşlı izinli sayılırdı. Hizmet süresi on iki seneyi bulanlardan isteyenler askerlikten ayrılıp emekli olabilirdi. Ölen hassa askerlerinin teçhiz, tekfin ve terekelerinin durumu da bir nizamla bağlandı ve nâzırın idaresine verildi (BA, HAT, nr. 55008). Böylece 1826'da kurulan Muallim Bostâniyân-ı Hâssa Ocağı'nın teşkilâtı zamanla gelişti, mansûre taburlarından olduğu gibi hassa taburlarından da alaylar teşkil edildi. Her üç taburuna bir miralay tayini gereken Asâkir-i Hâssa-i Muhammediyye ferikliğine ilk defa padişah yaverlerinden Ahmed Fevzi Paşa getirildi (BA, Cevdet-Askerî, nr. 15199). Zamanla alayların sayısı arttıkça her iki alaydan bir livâ teşkil edildi ve ilk defa yine adı geçen paşa müşîr-i hâssa unvanıyla hassa askerlerine serasker tayin edildi. Sadece İstanbul'da bulunan, maaş ve imtiyaz bakımından mansûre askerlerinden farklı olan hassa askerlerinin 1834'ten itibaren taşrada yedek redif birlikleri de kuruldu (BA, Cevdet-Askerî, nr. 18933). 6 Eylül 1843 tarihinde askerî teşkilâtın yeni bir nizamla bağlanması esnasında ordular teşkil edildi, uzun süre hassa ordusu adıyla anılan İstanbul'daki ordu daha sonra Birinci Ordu oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MAD, nr. 8368, s. 30-31, 118; nr. 10116, s. 52, 58, 217; BA, *Kânunnâme-i Askerî Defterleri*, I, 91-101; *Kânunnâme-i Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye*, İÜ Ktp., TY, nr. 5824, vr. 70^b-74^a; Nizâmülmülk, *Siyâsetnâme* (Bayburtlugil), s. 148; İbn Bibî, *el-Evâmîrü'l-Âlâ'iyye*, s. 38, 187; D'Ohsson, *Tableau général*, VII, tür.yer.; Sahaflar Şeyhizâde Esad Efendi, *Üss-i Zafer*, İstanbul 1293, s. 254; a.mlf., *Târih* (haz. Ziya Yılmaz), İstanbul 2000, s. 573, 620; Cevdet, *Târih*, XII, 186-187; Lutfî, *Târih*, I, 201; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 202-203, 205-206; a.mlf., *Medhal*, s. 13, 53-54, 100-102, 285, 415 vd.; a.mlf., "Asâkir-i Mansûre'ye Fes Giydirilmesi Hakkında Sadn-azamın Takriri ve II. Mahmud'un Hatt-ı Humâyunu", *TTK Belleten*, XVIII/70 (1954), s. 224; Barthold, *Moğol İstilasına Kadar Türkistan* (haz. Hakkı Dursun Yıldız), İstanbul 1981, s. 474 vd.; Reşat Genç, *Karahanlı Devlet Teşkilâtı*, İstanbul 1981, s. 282, 284, 288, 291-293; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 144 vd.; Abdülkadir Özcan, "Hassa Ordusunun Temeli: Muallim Bostaniyân-ı Hassa Ocağı, Kuruluşu ve Teşkilâtı", *TD*, sy. 34 (1984), s. 347-396; a.mlf., "Hassa Ordusu'ndan Birinci Ordu'ya", *Tarih ve Medeniyet*, sy. 47, İstanbul 1998, s. 20-23.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

HÂTEM EFENDİ

(bk. AKOVALİZÂDE AHMED HÂTEM).

HATİB, Adnân (عدنان الخطيب)

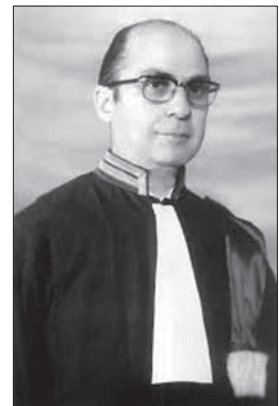
Adnân b. Abdilkâdir Hilmi
b. Ebi'l-Ferec el-Hatîb
(1914-1995)

Suriyeli hukukçu, dil âlimi
ve tarihçi.

Şam'da doğdu. Şehrin önde gelen âlimlerinden olan babası Vakıflar genel müdürü ve Emeviyye Camii hatiplerindendi. Küçük yaştan itibaren evlerinde düzenlenen sohbetlerde ve ilmi toplantılarda bulunan Hatîb'in eğitimine babası özel ilgi gösterdi. Fransız işgali altındaki ülkede vatan severlerin kalesi konumunda bir devlet okulu olan Medresetü't-tehîz'i bitirdi. Burada aldığı eğitim millî duygularını ve bağlı olduğu medeniyete karşı güvenini geliştirdi, hürriyet ve adalet özlemini artırdı. Daha sonra Bağdat Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu (1942). Fransa'da Paris Üniversitesi'nde hukuk alanında doktora yaptı (1947), ardından ülkesine döndü. 1947-1950 yıllarında Humus'ta, 1950-1953 arasında Şam'da savcı yardımcılığı yaptı. 1953'te İstînaf Mahkemesi'ne, 1954'te Adalet Bakanlığı Hukuk Dairesi'ne hâkim olarak tayin edildi. Suriye ile Mısır'ın birleşmesi sürecinde kurulan Devlet Konseyi'nde görevlendirildi.

1959-1969 yıllarında burada danışman olarak çalıştı, 1969-1974 arasında konseyin başkanlığını yürüttü. 1971'de Adalet bakanının başkanlığında kurulan yasama komisyonunda görev aldı. 1974'te bakan derecesiyle emekliye ayrıldı.

1954 yılından itibaren Şam Üniversitesi Hukuk ve Şeriat fakültelerinde ders veren Hatîb, Kahire'deki Arapça Lisans Üstü Araştırmalar Enstitüsü'nde hocalık yaptı. Ayrıca ceza hukuku alanındaki yasama faaliyetinde birliği temin etme, kanunlarda üslup birliğini sağlama komisyonları gibi çok sayıda komisyonda üye olarak yer aldı. Öte yandan çalışmaları ve gayretleri takdir edilerek masrafları Birleşmiş Milletler tarafından karşılanmak üzere 1953'te Avrupa'ya gönderildi. Burada suça mücadelelenin hukukî yolları ve ceza kurumlarının en yeni sistemleri üzerine incelemelerde bulundu. Hukuk alanındaki çalışmalarında adaletin ve kanunun üstünlüğünü sağlamaya önem verdi, şaibelerden uzak nezih bir kişilik sergiledi. Medenî Kanun'a, Ticaret ve Ceza kanunlarına şerh yazdı. Hukuk alanında birçok yazı kaleme aldı, çeşitli ilmi toplantılarda tebliğler sundu. Ceza kanunu şerhiyle ilgili çalışmalarından dolayı 1955'te Suriye Devlet Liyakat nişanıyla ödüllendirildi. 1960 yılında Şam'daki Arap Dil Kurumu'na üye seçildi. Çok geçmeden bu kurumun genel sekreterliğine getirildi ve ölümüne kadar bu görevini sürdürdü. Yine hayatının sonuna kadar devam eden diğer bir görevi de 1971 yılındaki kuruluşundan itibaren Arap Dil Kurumları Birliği'nin genel sekreter yardımcılığıdır. Mısır, Irak ve Ürdün Arap Dil kurumları ile Irak ve Hindistan bilim kurumlarına da üye seçilen Hatîb bu kuruluşların faaliyetlerine de ömrünün sonuna kadar destek verdi. Kahire'deki kurumun yıllık sempozyumlarının kitap halinde basılmasına önemli katkılar sağladı. İlgili alanı içerisinde Arapça'nın hatasız kullanılması,

Adnân el-Hatîb